

Efekt čítacieho testu v praxi (konferencia v Jasnej, 2008)

Abstrakt – Autorka prezentuje výsledky svojho 6-ročného výskumu, ktorý sa týka žiakov 1. ročníka základnej školy. Čítací test sa robil pravidelne 2x do roka – na polroku a na konci školského roka. Učitelia i rodičia vždy dostali písomnú informáciu o pokrokoch, prípadne nedostatkoch. Zároveň tam vždy je stručný návod, ako nedostatky odstrániť.

Kľúčové slová – čítací test, žiaci 1. ročníka, depistáž, odporúčania pre rodičov a učiteľov

Key words – reading text, school children 1. class, looking for problematic schoolchildren, recommendation for parents and teacher

Author is presenting results of her 6-year research, which is related to schoolchildren 1. class elementary school. Reading text was made regularly twice in year – at half-year and at the end of school year. Teachers and parents always got written information about half-years, eventually defections. Therewithal there always: brief guide how defections vanished.

Čítací test sa bežne používa v poradenských zariadeniach pri diagnostikovaní. Azda najznámejšia je Zkouška čtení od autorov Zdeněk Matějček, Jaroslav Šturma, Marie Vágnerová, Zdeněk Žlab (T 202). Sledujú rýchlosť, počet chýb, stupeň vývoja čitateľských návykov, kvalitu čitateľských chýb, stupeň porozumenia čítaného textu a sprievodné javy dieťaťa pri čítaní. V bežnej praxi to však znamená, že takýto test sa spraví jednorázovo raz za rok pri vyšetrení.

Spočiatku, keď som pracovala ako školský špeciálny pedagóg v bežnej ZŠ, pravidelne na polroku (koncom januára) a koncom šk. roka (koniec júna) som robila čítacie testy v triedach od 1. po 4. ročník.

Oproti jednorázovému čítaciemu testu to malo veľkú výhodu – počas štyroch rokov sa názorne ukázalo, ako sa postupne zlepšovali a zrýchľovali čitateľské zručnosti žiakov v rámci celej triedy a zároveň, aké pokroky robil jednotliviec - žiak v čítaní v priebehu štyroch rokov. Je samozrejmé, že sa neporovnávajú triedy v ročníku medzi sebou, ani žiaci v rámci jednej triedy. 1.A napr. na polroku dosiahla v rýchlosti čítania priemerne 17,86 slov, kým susedná trieda 14,82. Na konci 1. ročníka to už bolo 35,30, kým susedná trieda 24,80 slov. V 2. ročníku to bolo nárast z 35,30 slov na 53,30 na polroku, susedná trieda na 45,35. Vzhľadom na to, že som sa viackrát v týchto triedach zúčastnila na náčuvoch, poznala som deti s problémami v učení, bolo evidentné, prečo sú rozdiely v rýchlosti čítania.

Nie však o tomto chcem napísať.

Tým, že som sledovala pokrok a problémy jednotlivých žiakov, práve vďaka porovnávaniu výsledkov dosiahnutých na polroku a na konci roka sa napr. podarilo objaviť žiaka, ktorý „zaspal na vavrínoch“, čiže na konci roka bol na rovnakej úrovni ako na polroku. Upozornili sa rodičia, učiteľ a nastala náprava.

Je to výborná diagnostická metóda práve pre školského špeciálneho pedagóga, ktorý má možnosť sledovať v dlhodobom časovom horizonte celé triedy na prvom stupni a najmä problémové deti.

Žiaľ, keď som začala pracovať v poradenskom centre, pokračovať v tejto štvorročnej systematickej činnosti sa už nedalo. Napokon sa našlo riešenie – čítací test robím už len so žiakmi 1. ročníka koncom januára a koncom júna.

Deti s problémami, aj keď sú vo vyššom ročníku, znovu preverujem v 2. i 3. ročníku a odporúčam návštevu poradenského zariadenia, prípadne očného lekára, logopedičky, neurológa.

Ako pomôcky sú potrebné čítací text, bábk, stopky, záznamový hárok, odporúčanie pre rodičov.

Postup je nasledovný: Bábk Marienka zaklope na dvere triedy. Deťom oznámi, že ich pani učiteľka všade rozpráva, akí sú šikovní žiaci a ako výborne čítajú. A potom prídu aj s diktátovým, resp. zošitom z písania do kabinetu čítať Marienke. Čas sa stopuje tak, aby stopky nevideli. Bábk ich pohladká, pochváli a poďakuje za čítanie. Každá trieda má svoj vyhodnocovací hárok s menom každého dieťaťa a s klasifikáciou chýb.

Rýchlosť čítania za jednu minútu a za tri minúty slúžila len orientačne, podobne aj počet chýb. Najväčšiu pozornosť som venovala spôsobu čítania a na základe toho sa bližšie, podrobnejšie klasifikovali problémy, kvalita čitateľských chýb. Išlo o chyby, známe z dostupnej literatúry o diagnostikovaní čítania:

- výskyt tichého čítania – po písmenkách, po slabikách
- - opakovanie slabík, slov
- vynechávanie písmena, slabiky alebo naopak pridávanie, či prehodenie
- - zámena písmen (a-e-o-u, b-d, m-n)
- - správanie dieťaťa – nervozita, tréma, ohýbanie papiera, kývanie nohami, nesprávne sedenie, sklon hlavy
- - typ dieťaťa – pomalšie psychomotorické tempo

Podotýkam, že som sa nezaoberala správnou intonáciou, klesaním a zvyšovaním hlasu, čítanie slov s predložkou a podobne, čo si každý učiteľ odsleduje priamo na bežnej vyučovacej hodine. To som brala do úvahy iba vtedy, ak to bolo veľmi markantné, napr. čítanie jedným dychom.

Najväčší efekt v sledovaní čítania prvákov bol v zachycovaní tzv. tichého čítania. Učiteľ na vyučovacej hodine to nemusí vždy zachytiť a ja som mala čas sledovať dieťa a pozorovať aj jeho ústa, pohyb pier. Ďalej to bolo v zistení, ako vlastne číta, skladá slabiky, slová. Napr. ch-c-e- chceli, k-r-á-s-krásne, p-r-e-prezerali, alebo mi-n-u-minu-l-a (minula).

Pri čítaní v júni opäť sa sleduje všetko, čo som doteraz uviedla, ale žiaci by už mali vedieť povedať aspoň pomocou otázok obsah prečítaného textu.

Na polroku i na konci šk. roka každý žiak dostane domov odporúčanie zároveň aj so stručným návodom, ako prípadné nedostatky napraviť. To odovzdáva pani učiteľka v triede na druhý deň. S učiteľmi školy vždy prediskutujeme problémy detí a spôsoby nápravy.

Na konci šk. roka sa porovnáva výkon konkrétnych detí s ich výkonom na polroku. Pokiaľ napriek odporúčaným postupom nenastalo na konci šk. roka zlepšenie, odporúčam návštevu poradenského zariadenia.

Vážení rodičia!

Na konci šk. roku som zisťovala, či Vaše dieťa robí pri čítaní tieto chyby:

1. komolí začiatok, stred, konce slov,
2. opakuje prvú slabiku slova, celé slová,
3. zamieňa a-o, o-e, m-n, b-d,
4. slabikuje, predlžuje slová, číta po písmenkách
5. číta najskôr potichu a až potom nahlas,
6. číta jedným dychom, nedáva dôraz na čiarku, bodku, priamu reč, nečíta slovo s predložkou naraz.

Oproti polroku číta super! Výborne! V norme. Slabšie. Vie pekne povedať obsah – samostatne - pomocou otázok – nepresne.

Ak chcete, aby sa čítanie Vášho dieťaťa zlepšilo, treba:

1. čítať nahlas článok z čítanky tri razy,

2. čítať denne nahlas aspoň desať minút obľúbenú knižku,
3. ak nevie slovo prečítať, musí ho preslabikovať nahlas, nie potichu,
4. malo by používať okienko (prst) tak, aby si zakrývalo slabiku, ktorú už čítalo, ktorú ide čítať.

Verím, že v spolupráci s triednymi učiteľkami, Vašimi deťmi a Vami sa čítanie Vašich detí zlepší.

Špeciálna pedagogička PaedDr. Kvetoslava Mojtoová

ODPORÚČANIE

A/ zaučiť školských špeciálnych pedagógov

B/ každé poradenské zariadenie by mohlo pravidelne robiť jednu - dve dedinské školy

Čo sa tým dosiahne?

Takouto depistážou je možné predísť výskytu druhotných postihnutí, ťažkostí, včas ich podchytiť a v konečnom dôsledku menej detí s problémami, alebo aspoň s menšími ťažkosťami v čítaní. Má to veľký význam. Efekt tohto čítacieho testu je evidentný najmä na dedinských školách. Často p. uč. hovoria, že síce rodičom odporúčia správny návod, nápravu, ale inak to zoberú od odborníka, nezávislého, nestranného človeka.

Literatúra

Matějček, Z. - Šturma, J.- Vágnerová, M.- Žlab, Z.: Zkouška čtení (T 202), Psychodiagnostika Bratislava 1992